

המזבח

דימי התימה לשנה בפולין 400 מ"פ, רבע 100. מחיר גליון בודד 10 מ"פ. ביחד עם "הקורא הקטן", מחירו 750 מ"פ לשנה, 190 מ' לרבע. מחיר שני גליונות יחד לאחדים 20 מ'. מחיר הקורא לבודד, לשנה 350 מ"פ, לרבע 90 מ"פ, גליון בודד 10 מ' מחיר מודעות 30 מ' בעד שורה קצרה או מקומה. מחיר ברכת מו"ט או הודעת אירוסין 60 מ'. האדרסה: Hamicpe Kraków ul. Miodowa 22.

Kraków, dnia 25 lutego 1921.

גליון ט'

כראתא פ' תשא י"ז אדר א' תרפ"א.

הקורא הקטן

יצא לאור וישולח לכל הותמיו. מוכרי הגליונות לאחדים הרוצים בו יפנו נא אל המו"ל שלו.

תוכן הענינים

המזרחי ואגודת ישראל. אוהב אמת. הרהורים על הפוליטיקה ועל הוואלוטה, יהודה כהן. מתהפכות הזמן: גדולים נשמעים קטנים. — מדינה ומדינה ומסריה: בסראקא, בפולין, באשכנז, ברומניה, באונגרים, בצרפת, בספרד. בארץ ישראל, באמריקה. — השבוע בכל העולם. — ראובן פאהן: אפישיטים — ר' מנחם דיין, פ. ה. וועטשטיין.

המזרחי ואגודת ישראל.

אחרי ועירתה בפרסבורג מכינה אגודת ישראל תעמולה רבה בכל קצוי תכלי, בכדי לעשות לה נפשוה. הננו רואים את מנהיגיה הארתודקסים בכל המחנות, הגרמנים, המדיארים, הפולנים וכו' בני דת משה, עושים את ההכנות האחרונות להתחלת התעמולה. כבר זכינו לראות כרוזים, הקוראים לכל החרדים, לתת ידהם לאגודתם. לולא ראינו עד היום דרכיה של האגודה ואנה המה מובילות — החדשנו; לולא ידענו מעשיה כפפני סן רימו בנוגע לארץ-ישראל (התזכיר הידוע לוועידת השלום) ומעכשו מפעולות מנהיגיה בעת הבחירה למעצמה הצאומית בווינא — לא היינו אומרים ליה ולא כלום. אבל אחרי כל הנעשה לא נוכח לשחוק, תליצה לנו המזרחים לשים ידיו בצלחת בעת הגדולה הזאת, בעת שגור רגע ורגע יוכל להיות מכריע בעד העם הישראלי, לא אכפית לנו אם עוד ארתודקסים למיניהם, גרמנים, פולנים, מדיארים, וכו' בני דת משה, יתנו את ידהם להם; אדרבא יתחוק נא ארתודקס כזה בארתודקסותו, כי כשהוא לברו הוא עלול להטמע בין סתם גרמנים, פולנים ומדיארים. אבל הליצה לנו להניח, שסתם יהודים יראים, שאין להם בעולמם אלא יהדותם לבד, אותם היהודים הפשוטים, שאינם יודעים כה לפנים ומה לאהור של אותה האגודה, יתעוררו לקול תרועתם ויכנסו לאגודתם באמונה פשוטה, שנכנסו לקדוש הקדשים, ומכיון שיהיו אותם התמימים לחברי האגודה וכפופים למנהיגיה, יישו אלה בשמם עוד מין תזכיר לממשלות הברית, שיהיה בו — אם גם אולי שלא בכונה — בכדי להרוס מה שהושגו בנוגע לארץ ישראל, עלינו להאיר את עיניהם של אותם התמימים, שלא מצאו או לא בקשו עוד את דרך, שילכו בה בנוגע לעניני הכלל ולהראותם וגם להולכים על הדרך הנכונה.

בתוך הכלל, החידים המה האטומים של הכלל וכשם שאי אפשר להגביל בין סוף חייו הפרטיים של האטום כשהוא לעצמו ובין התהלת חייו בנוף האדם, כן מן הנמנע להגביל בין חיי הפרט של האטום הכללי, שהוא האיש היהודי ובין חייו בתור הלק הכללי, לפיכך טעות היא להאמין, כשהיחיד חי חיים בלתי מוסריים ואין משאו ומהנו באמונה, שאין זה נוגע לעם כולו ואם גם נגיעה בלתי מורגשת, כשם שכאב אחד האטומים בנוף האדם בלתי מורגש הוא להנף כולו וככל זאת מתיהם הכאב הזה — ואם גם רק בכח ולא בפועל — על השבון הנף כולו, וכשהיחידים רבים יחיו חיים בלתי מוסריים, אז אוי לו להעם כולו, וכן כשהיחידים רבים יהיו חיים מוסריים, אז אשרי העם שככה לו, זאת אומרת, שהיי העם, היי הכלל כולו, מתחילים בביתו, בחדרו של כל יחיד ויחיד וכפ החיים האלה מתאחדים לנקודה אחת, שהיא הנקודה המרכזית של היי הכלל, ועתה כשמצאנו את נקודת המוצא של חיי העם כולו, עלינו לעמוד מעט ולהתבונן על החיים האלה במקום התחלתם, שהמה לפי ראות עינינו המתעות איתנו, היי הפרט, עלינו לראות מה החיים דורשים מאתנו, ולנו המזרחים, שהיי היהודים היראים בלתי צבועים התמימים במעשיהם, מענינים אותנו ביותר, לדעת את התנהגותם בכתיהם הם, בכדי שנוכל להמשיך את חייהם בתור אישי הכלל לתוך הכלל לפי נטיותיהם הטבעיות הטהורות.

הפצו של יהודי המים כזה להיות חיים יהודיים שלמים, רוצה הוא, שבניו ובנותיו ימצאו חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם ובידעה שלפי רוח העת הנוכחיה מוכרח היהודי, בכדי למצוא חן גם בעיני האדם ולאפשר ולהקל את מצבו בחיים, לצמור גם למורים כלליים, הוא שולח את בניו אל בתי הספר שבמדינה; אבל בתור יהודי ישלחם ולא בתור גרמנים וכו', רק בתור יהודים נאמנים, לעמם ולתורתם.

ננסה נא עתה ללוות את היהודי התמים הזה בצאתו מכיתו הרוצה, הוא ישא ויתן בכדי לפרנס את ביתו ולעשות צדקה בממונו עם אחיו העניים, ואם איש דברים הוא ומעורב בין הבריות ויודע בו באחד מנכבדי העיר, שהוא חשוב אצל שר המחוז, או יבחר בו במשפטו — לפי שאין צורך במעשה כמו לבחירת ציר לפרלמנט — שיהיה הוא שליחו כשצטרך הוא או חברו לאינו מוכה משר המחוז, אבל בשום אופן לא יעלה על דעתו לבחור באיש,

תכנית. המורחית היא גם ראי-מוצק לפני אלה הלאומיים
 ההסשים. שאינם מתנהגים עפ"י חקי תורתנו. אבל רק מסבת השמעת
 הסביבה עליהם ולא מסבת הכרתם הפנימית ונס לפני אלה החרדים
 שלא נוכחו עור מנרמיותם ומפולחנותם. אלו ואלו יביטו נא בראי
 הזה ויבירו נשיותיהם המבעיות המהורות היהודיות האמתיות!

עבודתו הלאומית של המורחית, המיוסדה על יסוד חוקי תורתנו
 הקדושה ומלחמתו בער כל הקדוש לעמנו בכל ימי שנות קיומו.
 מעידות למכביר מה הוא המורחית ומה נחויץ קיומו לעם ישראל בולו.
 בצדק נוכל להזמין את כל היהודים היראים והתמימים, שיבואו אלינו.
 ולקרוא אליהם הביטו וראו. האיר פני המורחית.

אוהב אמת.

הערת המערכת. בותב המאמר הזה הוא אחר ממנהיגי
 היהודים החרדים ובעל השמעה מרובה. אבל הפיץ לעיני בעלום שמו.

הרהורים

על הפוליטיקה ועל הוולוטה.

קדרת השלום עדיין עומדת על האח ברינא והתבשיף לא בשל
 עוד כל צרכו; עיני כל העולם החולה צפויות לגמר בשולו של המאכזר
 המכריא הזה. ובמו. להכעיס מתעצלים הרקחים ועושים שהיות וכנראה
 אינם אצים כלל ואינם רוצים לכלות מלאכתם. מי יודע? אולי בעולם
 אחד תהפך הקדרה על סיה והמרק ישפך לתוך האפה. או אל
 אפתח פה לשמן. תחלינה מחדש מחולות המות באירופה ותבלענה
 שארית הקולטורה. שהשאירה לנו מלחמת העולם. העתונים וחכמי
 המדינות מנחמים אותנו ואמנם ואומרים שעבודת המתווכים נמשכת
 הצאה והשלום. בא יבוא במח. אעפ"י שיתמהמה; אולם אנחנו הורגלנו
 לכלי האמן שלשון הדימלומטים. שאין תוכם ככרם ולשמוע את
 הלאוי מן ההיך שלהם.

מאחורי הקלעים מניעים לאונינו וכחים נמרצים על-אדות ענינים
 בדכליים בניכול. מתננחים הם שליחי המדינות בהלכות נזיקין וביחוד
 בפרק הזהבי. מר יפה — הזקן שבתבורה מבית מררשו של שם —
 מוציא בכל פעם מחיקו איזה אנו קשה ונותנו לפעצו למתנגדיו
 בישיבה. והועירה תמשך עד לאין קץ. ועושי השלום בוראים את
 הכר — חויץ מן השלום. ובינתים האויר הפוליטי כבר ומחניק מאוד
 כמו לפני הרעש וניצוץ אחד יכול להבעיר מחדש את הבערה. שעומטה
 מעמ וישנה תחת הרמין.

יודעים אנחנו שלא לשם מילד הלך נשיא המדינה לפארץ
 והמצביא האלצטר לבוקרשט. גם לא לשם ממון דורשות מלכות
 המערב דמי סצוי מאשכנו; הנסיעות והתביעות הללו אומרות. דרשוני.
 במצב בזה אי אפשר שנשוב למנחתנו ושדמתנו תשם מיום ליום. כי
 מי הוא אמיץ לב באורחים. שיערוב לגשת לבנין הריסותיו בשעה
 שהבולשביקים עומדים מאחורי כתליו מעבר לנהר זכרמש ויכולים
 בכל רגע להתנפל עלינו? והמרקה הפולנית הולכת ומתנגנת הניעה
 כבר לפחות משוה פרומה מכמסת הפראנק השוויצרי. אפשר הדבר
 שבבוקר בהיר אחר נשכים ונראה. שאין לנו ממון כלל. הניידות
 המונחים בכיסנו הם סחבות. שצריכין להתחזקן למכתשת בכדי לעשות
 מהם נייר חלק.

שר האוצר. הרוצה כמובן להציג יחידתו זאת מרדת שחת.
 תולה הקולר בהכירזה השחורה. הוא מחרים שטרות. עושה פשושים.
 אוסר מותרים. ועושה כל יכלתו. בכדי להעלות ידית נפשו מן המדור
 התחתון ולהפיל שמה צרותיה וצרות צרותיה. הרי ידו בכירה תרועו
 מושדה לו. ומי יאמר לו מה תעשה... אכן עד היום לשוא כל יניעו;
 המרקה צוללת כעומרת בנבכי תהומות. היא באחת נסחות 20

שידע בו מראש. שלא ישיב עמו ואין צריך לומר בשונאו. שיהיה
 שריו. אין כל ספק. שמכת בחירתו או אי-בחירתו היא נשיתו המבעית
 המהורה. השאלה היא אפוא עתה: מפני מה אותם היהודים. שבחיהם
 הפרטיים השכילו לפי נשיותם המבעיות לבחור בשליח במח. שירעו
 בו מראש. כי ידאו לשכותם. בהניעם למסדר צבורי או למועצה מדינית.
 יבחרו בצירים מתבוללים או גם בנצרים. שידעו בהם מראש. כי הם
 מביטים על כל צרכי היהודים בשויון-נפש נמור ובאדישות? הכי זאת
 היא תוצאת נשיותיהם המבעיות המהורות? בודאי לא! אין זאת כי אם
 פגול. הבא להם מן החויץ. נתרבק בהם כח מכוער. שהוציא מעשה
 מכוער בזה אל הפועל. כצדעת ממארת. ומי נרם להם זאת? הן
 לא רצונם האמת. אלא מסיתים מתבוללים הפשים או מתבוללים
 ארתודקסים צבועים. הסכה האמתית היא אפוא נשיותיהם המבעיות
 הנשחתות של המסיתים האלה. נמצא שבאמת אין מספר דעות
 מלוני המתבולל או אלמוני הנצרי לפי מספר התמימים מוסרי הפתקאות
 אל תוך הקלפי. אלא לפי מספר המסיתים והמדיחים. שהתעסקו בהם.
 שהסיתו לפי שעה את נשיותיהם המבעיות המהורות.

היוצא לנו מזה הוא. שהמשכת חיהם של אלה התמימים אל
 תוך חיי הכלל מוכרחה להיות — אם איננו רוצים לחלק את חיהם
 לשני הפכים בנושא אחר ולעשותם לחיים של שקר — רק לפי
 נשיותיהם המבעיות המהורות.

ועתה הבה נראה. אם אנודת ישראל הארתודקסית היא ראיה
 וגם הפצה להמשיך את חיי היהודים היראים התמימים לפי נשיותיהם
 המבעיות המהורות. על השאלה הזאת יש להשיב אלף פעמים לא!
 מעשיה של האנודה הזאת עד היום יוכיחו. שאין כאן לא מינה ולא
 מקצתה של המשכת חיים מבעיים והניוונים כזו. נהפוך הוא. לכל
 פנה שאנחנו פונים אנו רואים. שכך מעשיה בנויים על יסוד הלאומיות
 של העם השורר במדינה. כך היה בפולין בעת שהאשכנזים היו בארץ.
 באו שמה שני רבנים ארתודקסים. נרמנים בני דת משה וזכו את ישראל
 במין ערבוכיה של חיים נרמניים פולניים מעוטרה בעזרת תפארת של
 הארתודקסיה. וכזמן האחרון בווינא הצליחו מנהיגיה וראו פרי בעלמם
 שבמחוז היהודי נבחר למועצה הלאומית במקום הציר הגאמן לעמו
 ש מ ר י ק ר. המן אחד מהנצרים-סוציאליים האנטישמיים וזה בעזרת
 עסקני האנודה. שהמשיכו עיזו חלק מחיי התמימים האלה לידי שונאי
 ישראל. שיעשו בהם מה שלבם הפיץ. מבלי שיהיה מי שימחה בידם.

ושאין התיחסותה של האנודה לארץ ישראל מתאימה לנשיותיהם
 המבעיות של התמימים האלו. מוכן מאליה. אחרי שראינו את מנהיגיה
 קודם ובמשך שנות המלחמה להמים בכל תוקף ועזו נגד הרעיון של
 עבודה ממשית בא"י. ובאשר נזכיר עוד את תוכרה. שמסרה לעזידת
 השלום בנוגע לא"י לפני סן רימו. שהיה בה כדי להרוס את כל
 אשר בנו מנהיגינו בעבודתם הפוליטית. נמלא בזה את סאת הוכחותינו
 על התנגדות פעולות האנודה בנלות ובארץ ישראל לנשיותיהם המבעיות
 המהורות של היהודים היראים התמימים.

ואם האנודה לא זכתה. לפי הפרוגרמה שלה ולפי התנהגות רבים
 ממנהיגיה כחיהם המדיניים להיות למורה דרך לחיים הפרטיים של
 היהודים היראים והתמימים במשכם אותם אל תוך החיים הכלליים —
 הנה. המורחית זכה להיות המנהל ומאיר להתמימים האלה בחייהם.

נקודת המוצא של עבודתו הכללית של המורחית היא הנמיה
 המבעית המהורה של היהודי הירא והתמים. הוא קשר שמה בקשר
 אמיץ חזק את הכלי עבותות עבודתו המיוסדה על יסוד אהבת
 היהדות המהורה והיפה. בלי כחף וכדי שרק ובלי צביעות מכוערה.
 הוא לזה את היהודי התמים בדרך חיו והראה לו את הדרך הממוצעה.
 את שביל הזהב. המורחית לא התעהו מעולם. להנחותו ולהכשילו
 בדרך. שהתמים הזה עזר בה ופתאום. באשר תפקנה עיניו. ימצא
 את עצמו והנה הוא נרמני. משכי וכוי. תכנית. המורחית היא: יהדות
 אמתית ומהורה.

מדינה ומדינה ומקריה.

בראמא.

ביום א' שבוע זה עשו בני הנעורים היהודים פרסום גדול לבנין ארץ אבותינו ע"י קרן היסוד באספה רבה בהיכל הקהל. אחרי פתיחת מזכיר הוועד המרכזי ד"ר יהודה כהן ונאומי ד"ר שווארצבארד וד"ר פילצר קבלו עליהם הנאספים פה אחד, לשונן לקשור את חוט ההיסטוריה היהודית במעשים הלאומיים של החשמונאים, הקנאים וברכוכבא, גם החליטו: בי עתה, כרנע התחלת תקופה חדשה בחיי עמנו, החוכה שרויה על כל הצבור היהודי ויחידיו, להביא קרבנות קשים על מזבח חרותו הלאומית והמדינית ולעשות במסירות נפש כל כל מה שהרנע ההיסטורי דורש מהם. האספה נשבעה, להתאמץ בכל מאמציה, לעורר את הצבור היהודי מתרדמתו הנלוותית ולהניעו לעבודה ולהשתתפות בכל קרבן לחכילת הקמת ארצנו, ארץ מאושרה וחפשיית; כולם מקבלים על עצמם, שלא לנוח ולא לשקוט עד אשר יבנה העם היהודי כולו את ביתו העתיק בארץ ישראל. בני הנעורים היהודים מנינים את מלאכותם ההיסטוריות ואת מצב העם היהודי ולפי שברי להם, כי חיים מלאים והפשים אפשר להם לחיות רק בא"י, הלכך הם רואים את משאת נפשם בשיבתם אל ארץ אבותיהם, להניח שם יסוד של חלמיש צור לבנין מדינה יהודית חפשיית ונצחית, האספה מביעה ברכתה הנלככה לחבריהם, שכבר זכו לעלות אל ארצנו וכבר הם עוסקים בבנינה ברמס ובעתם. בעצת ד"ר ליעזר קבלו הנאספים על עצמם בשבועה, להנור כנגד החודש הבא מקטור טבק ומכניסה לקינו ולחקריש את המעות הנחשכות לקרן היסוד, להקדיש כח ידם ועתם לעבודת קרן היסוד ולדרוש מאת כל החברות היהודיות להקדיש חצי הכנסותיהן לקרן היסוד.

בפולין.

אל ועד הדיק בווארשא באה הודעה מלובלין, כי בהשתדלות ועד ההצלה היהודי שם נפתח בית חולים לנשים חולות מחלת הזמה בלי אשמתן, כי נאנסו מאנשי חילו של הנגרל ראש הסמנים בלק בלחוביטש, שבא לנאול את רוסיה מיד הבולשיוויקים ולא ידע אופן אחר לנאולה אלא לערוך מטבח ביהודים בכך מקום בוא צבאותיו ולאנוס נשיהם.

בווארשא נודע, שעושה נקנינים ידוע ברחוב נאלבקי עשה זמן רב נקניקים, כשרים מכשר סוסים. בני הנעורים הפולנים בווארשא עשו להם מנהג לרדוף אחרי כל מחנה של הליות מת יהודי ולהתעלל בו ולדעונו לו. זה קרה כמה פעמים, ראשי הפוליציה הוציאו פקודה אל כל השוטרים לבער אחרי הרשעה הזאת ולתפוש את עושי התועבה.

החרדים בווארשא (מזרחי ושלומי אמוני ביתר) קבלו מאמריקה מאת החרדים שם סך שש מיליון מרק לתמיכת ישיבות, תלמוד תורה, חדרים ושאר מטרות חנוך.

הוועד המרכזי של ההסתדרות הציונית בפולין הודף ומרחיב את חוג פעולותיו על שדה הספרות העברית ועפ"י השיב לחת"ח את חברת, אחיאסף, שעסקה לפני עשרים שנה בהדפסת ספרים עבריים טובים. אחיאסף יוציא לשוק את ספריו הנוונים, ספרים שאספו ואינם ידפים מחדש, וכן ידפים ספרים חדשים טובים מכל מקצועות הספרותי להעשיר את ספרותנו הלאומית, בראש המוסד יעמדו הרב ד"ר פווננסק, וד"ר תין.

העתונים מודיעים, כי באחת הישיבות הקרובות של מועצת המניסטרס ידונו על השאלה אם להעמיד לדין את ראש הליסטים בלק באלחוביטש ועוזריו על המטבח, שערכו ביהודים.

אחוזים) ומי ישיבנה? — וכשם ששטרונה אינו יכול להשיבה על כנה, כן גם אירי הבריוה אינם אשמים בנסילתה; הבריוה אינה אלא האספקלריה של המצב, והמצב קשה ומסוכן ומלא יאוש, ויותר שירבו האיסורים והגזרות וההנכלות והמרכוזים והתערבות השמשלה בכל מקצועות התוצרת, כן יתמעטו המזונות וכן תרבה היקרות ויתרופל כל עמדי הכלכלה, אשר עין החיים נשען עליהם, כל עוד יארך מצב מסוכן זה, היאך אפשר להנביה שפסל ערכה של המרקה התלויה עד בלימה?

הארון המיניסטר, המומחה בענין כספים ושפרות, יודע זאת היטב, שמצב המלחמה נרם את מפתחן של מעות המדינה, וכשתפסק המלחמה וכל אנשי הצבא יתפטרו וישובו לביתם תשוב גם המרקה לאיתנה הראשון, אכן הוא נאלץ דשחות עם הורם השוטף בסיים, ולפי הורם ההוא אשמים הבנקים והיהודים והבריוה בכל תקלה וכל מיני הסורעניות הבאים לעולם, ולפיכך ניתן צו לערוך ציד על כל העוסקים בממון, וכאן אירע תקלה להצידים עצמם, מפני שהעלו בחרמם גם בנק נוצרי ופטריוטי, שנתפס גם הוא באותה עברה, וכשכא מעשה לפני ישיבת הסיים, ספרו כגנותן של הבנקים היהודים, שהעבירו יהודי פולין שטרות רוסיה למנדווריה ושם החליטום בשטרות יפונים והרויחו בזה ממון הרבה, איוו שייכות יש בין עסקים כאלה לקרדיטה של מדינת פולין ואיזה הזיק הם נורמים לה בזה — מי הכס ויבן את זאת? אלא קבלה היא בידם, שכך הסוחר ומרויח הרי זה עובר על החוק ונורם לירידת שער המרקה.

קשה להתוכח עם בעלי הניזון כאלה, רק צריך להראות להם על נרמיה המנוצחת, שהיא אינה מחפשת אחרי ולוטים ואחר שעירים לכפרה, אלא סותרת ועוברת ונותנת לכך ארם לסחור ולהרויח — והתוצאות? לפאריו כבר הובאו 4 קרונות מלאים זהב ע"ח דמי הפצוי של המלחמה, ועתידה, קללת' פריקת הנטיק, שהטיצו מלכיות האנטנטה על אשכנז בעל כרחו, להביא לה ברכה מרובה ולהעשירה עושר דב, עד שתפרוץ ותעצום ותמלא את כל העולם בזרי כפיה ותרחק את רגלי צרפת אויבתה על שדה החרושת והתעשייה; נקמתה זו תהי נדולה מכל הנקמות שאפשר להשיגן על שדה המערכה.

יהודה כהן.

מתהפכות הזמן.

הגדולים נשמעים לקטנים.

בודאי הנכם זוכרים עוד סדר העולם שלפני המבול, שהאבות היו עוסקים בפרקמטיה ובניהם היו כפופים ונשמעים להם ועוסקים בתורה, והבנות, שלפי מנהג ישראל אסור ללמון תורה, היו עוסקות בחכמות הנוים, אבל, ניכ כפופות להורים, המכינים להן צידה לדרך חיהן.

היום נהפך הדבר, הבנים והבנות עוסקים בפרקמטיה מנערוחם האבות כפופים ונשמעים להם ועוסקים בתורה, כאותם עשרה הבמלנים לפנים או כאותו ישיש העבר ובמל, שהיה יושב בביהמיד אצל המשניות ומחכה למהימ, אינני יודע אם עלי להתאבל על המצב הזה, שהרי קללת הנביא הוא: 'יהבו הנער בוקן' או עלי לשמוח, שהרי ברכת התנא הוא זה: 'אשרי הדור שהגדולים נשמעים לקטנים'. אבל איני חושש לתורתו של אותו האפיקורס, שאמר: 'המלמד גדולים למה הוא רומה, לכותב על ניר מחוקי שהרי כל עולמנו בזמן הזה טובב מסביב לניר מחוק...'

המכפף.

בא כח אמריקה בבוקרשט מכביד על הפליטים האמלצים את הכניסה לאמריקה בדרשו מכל אחד להביא תעודת מסע מרוסיה עצמה, שזה אי אפשר, כי המה נמלטו על נפשם בלי כל תעודה ובפרט שאין עדיין כל שלטון קבוע ברוסיה הדרומית. ועד העזרה באמריקה משתדל לפעול על הממשלה שם להקל להם את הכניסה.

באונגרים.

לפי הספירה האחרונה נמצאים בכורפסט 212,078 נפש יהודים הם קרוב לרביעית כל יושבי העיר. לפני המלחמה היה מספר היהודים קרוב למאתים אלף ולפי שבימי המלחמה הוא היה שם פליטים יהודים מהנות שלמים, היה מספר כל הקהלה הרבה יותר, אלא שהמירו דתם בשנים האחרונות כשלושים אלף יהודים מסדר הרשעה של החיל הלכן.

לפני הפליטים הגמורים לא נתקבלו בשנה הזאת יהודים. למחלקת הרפואה נתקבלו בין אלפים תלמיד רק עשרים יהודים. מכל בתי הספר נותרו היהודים ועתה התצאו היהודים האחרונים גם מבתי הדין.

הממשלה אסרה להעביר מכתבים כתובים בכתב עברי ע"י בית הרואר.

בצרפת.

דירמקס נורדאו חזר פאריז, שגישוהו משם בראשית המלחמה. עתה חזרו צורתי ישראל בפאריז להעליף עליו עלילות ולדרוש גרושו בתור מרגל ובוגד. אך נורדאו אינו שת לבו להם ועובד עבודת הצבור כדרכו, דורש רבים רישות מדעיות וצינוניות. לאחד הסופרים האמריקנים הניד נורדאו, כי הובת היהודים החרדים עתה לעבוד בכנין איי ואיש מן הצינונים לא יפריעם. אי אפשר לי לתאר לי — כך אמר הזקן — ארץ ישראל בלי הטפוס המיוחד של יהודים חרדים שומרי תורה, ואפילו אם יתנגדו להם החפשים לא יוכלו להניאם מלכת ברכיהם. כל מהנה יהודי, שנשפך בגללו דם יהודי, יקדש לעולם לכל יהודי. אני המהבר ספר, ישקרים מוסכמים מנדף, יתהודי המהלל את הישבת במקום ביהמ"ק הייב מיתה, כי נרוע הוא מהורג נפש, כי כנישמת העם שלח ירו להמיתה.

העירד הפטריכוני סלובוב, שנפרד ממלאכות ההסתדרות הודיות בפאריז מטעם פוליטי (ש"פ"י דעתו המלאכות) היא ציונית, חזר אליה ע"פ בקשת סוקולוב להשתתף בה בתור מומחה לעניני הצבור והמשפטים.

בספרד.

בארץ ספרד קיימת זה כמה שנה תנועה בין גדולי המדינה לקרב את היהודים הספרדים לצאצאי בני הנולה הספרדי, ישגורשו מספרד בשנת רניב ולחבב עליהם את ספרד החדשה, כדי שישונו להתישב שם. בקרוב תהיה כמדריד ועידה של יהודים ספרדים, שישתתפו בה גם חכמים נצרים ושרי הממשלה ובראשם הסנאטור אנטשיל פולידו פרננדץ. תכלית היעידה היא לארגן את כל היהודים הספרדים שבעולם לאנודה אחת, שתנן על זכויות היהודים ותחוק מצבם הרחני והכלכלי. ההסתדרות תהפולן לסניפים אחרים לענינים שונים, וסניפים יהיו בכל המקומות, שמצויים שם יהודים ספרדים. היהודים הספרדים במרוקא, באמריקה, בהולנד ובמזרח, הסכימו ליסוד ההסתדרות הזאת.

בארץ ישראל.

בעצת הממשלה נקהלים בשבוע הזה בירושלם 71 רבנים, כמספר סנהדריה נדולה לפנים עם 31 הרוטות יורעי דין, לתכלית קביעת ביתדין גדול לערעורים ולהכרעה במשפטים קשים.

היהודים יושבי גליץ מינסק, הנאנהימ והנאנקים תחת יד שלטון הבולשיוויקים, שלחו מלאכות של 40 איש לווארשא אל הממשלה הפולנית, ובידה כתב בקשה חתום ממאה אלף איש, לספח את גליץ מינסק כולו עם הערים מינסק, סלוצק, שארצק, אוודא ועוד כמדנית פולין. אך בדרך נתפשה המלאכות בידי צבא רוסני ורק איש אחד נמלט מירם והגיע לווארשא, אך כלי כתב הבקשה, שנפל בידי הבולשיוויקים, מי יודע מה עלתה לחברו המלאכות ולהותמי כתב הבקשה.

בשבוע הזה נפתחו בווארשא, שעורים למדריכים ופקידים ציונים, שנערבו ע"י הלשכה המרכזית של ההסתדרות הציונית בפולין, לגרל אנשים מובשרים לעבודה ציונית בכל הערים בשכר, כי הכל בא לידי הכרה, שאין לסמוך על אנשים מרודים, שיעבדו חנם, אלא צריך להכין גם לעבודה הציונית אנשים מומחים לכך, שיעשו את עבודתם למשלחיה.

בשבוע שעבר היתה בווארשא ועידה של שוחטים משבעים עיר ונקבע ועד להכין יסוד הכרה של שוחטים לתכלית הטבת מצבם בערים הקטנות.

כידוע החליט הועד היהודי האמריקני דרך להודף הסוציא את ממון הועד בחלוקת צדקה פשוטה מיד ליד ולצמצם את פעולותיו בתמיכת מוסדי הנןן ולמוד מלאכות, להפוך את אנשי האויר לעושי עבודות פוריות ולהניגם מיגיע כפיהם, אך באספת ראשי הסניפים מכל הערים הנודות, שהיתה בשבוע הזה בווארשא, החליטו כולם לדרוש מאת הועד באמריקה ע"י טלנוף לחזור מהחלטתו זאת, ולהשיב את מעשי הצדקה.

באשכנז.

יהודי אשכנז, שיש להם הסתדרות הרבה כל כך עד שהם מפורדים ומפוצצים לרסיסים, הסתדרו מהדיש באנודת הקהלות, שתקוף את כל היהודים, להנן על היהדות מפני רדיפות ועלכון.

צינוני אשכנז החליטו בוועידתם לפנות אל ראשי הצינונים באיי בבקשה להשיג על פני התמחוי של הפועלים, שיהוו ממאכלות אסורים, כדי שיוכלו כל החלוצים להנות מסעודותיהם, כי שמעו שקצת מן הפועלים יערכו להם כירות של בשר נבלה, כדי לקמין בהוצאות. הנדיב מר אייטננן ברייפציני נדב סך (5,000) מרק אשכנזיים לקרן הקימת לישראל, באספה של סטודנטים יהודים גא ציונים החלט להשתתף בקבוץ ממון לקרן היסוד.

ברומניה.

הממשלה ערכה חוק הדיש, לסדר את הבחירות למועצת רמדינה, על סיו צטרפו אל כל עיר ועיר כל הכפרים סניב סניב עד שיושבו הערים יבטלו בכל מחון ברוב ולא יהיו להם כל מורשה בבית הנבחרים. בזאת התחכמה הממשלה והמפלגות השולטות למנוע כניסת האלמנטים החפשים אל המועצה ואנב גם לקפח זכות היהודים, שלא יוכלו לבחור באיכחם, בהיותם כולם יושבי ערים. היהודים בבוקובינה, הרנילים בחיים מדיניים, שלחו מלאכות לבוקרשט, לבקש לתת להם זכות קטסטר מיוחד, שיבחרו בפני עצמם, מלאכות בזאת ישלחו גם היהודים בשאר ארצות רומניה.

ועד העזרה של יהודי כל העולם שלח את האיניו טיומקין לרומניה, לעזור ישם את פליטי בסארביה ולהביא את היתומים אל המקומות, שקבלו עליהם יהודים לגדלם. ארצות רבות השתתפו בעזרה הזאת: ארגנטינה, צרפת, כלניה, הולנה, אמריקה הדרומית, הנריב רונטאל מפאריז קבל על עצמו לגרל בהוצאתו מאתים יתומים, יהודי ארצות אחדות אדנטינה מקבלים מאה יתומים, יהודי קנדה מאתים, מארצות אחדות נשלחו לרומניה, בנדיים בשביל העלמים.

בית המקדש פנימה. מן היהודים הנפוצים בארצות הנולד לא שמעו הרבה. תקוה לנאולה מצויה בהם והנם משתוקקים לשנוב ציונה. כפי הנראה המה ענף מן הפלשים הנדחים בחבש (אביסניד), אלא שהמה יושבים באחת המושבות האנגליות באפריקה. ומשום זה עבד היהודי הזה כצבא אנגליה בשנור "המה. היהודים בחבש יודעים עוף גלות. כי לפנים היו המה השבט והושל בארץ ההיא וזה ת' שנה שהנניעום הנצרים והשפילום ער עפר עד שנשארן מעט מהרבה.

באמריקה.

דומם רותשיפה, ששהה באמריקה שבועות אחדים לתכרית פהיו עשירי אמריקה להשקיע ממון בכנין איי. שמה בחוצאות עבודתו. באספת אינונירים ואינונומים החלט ליסר חברה של אלפים איש שיקרישו מיליון דולר לעסקי בנין באיי. נמכרו מניות בנות תיק דולה. הציונים בפייטסבורג גם הם קצוי מיליון דולר. ליסר באיי חרושת זכוכית ולבגיא. יציקת ברזל והכנת מכונות. לקנית קרקעות נקבץ הון שר שלוש מיליונים ומחצה. נמכרו עשרת אלפי מניות. בניוירוק מקבצים הציונים כדי מלאכה שונים בשביל פועלים ובעלי מלאכה באיי. סנוציה העירה דרשה עברית. שדרש דשמש רות שיפד באספה ענקית בניוירוק. אלפי איש נקבצו. לראות ולשמע את הפלא הזה. כי אחד מכני רותשיפד סגל לו את הלשון העברית עד כדי לדרוש בה בריבם. תעמולה עצומה היתה זאת לשפת עבר. אלפי איש אחרים היו אנוסים לשוב הביתה מאין מקום בהיכל.

השבוע בכל העולם.

הברית בין צרפת ופולין תחתם בימים האלה. היא ברית להגנה. שאם תתקף איזו מדינה שכנה את אחד הצדדים. שניהם יעמדו נגדה. גם הוזה למסחר יתחם. הצרפתים ישתתפו במשאב הנפט בנליציה. — בקרוב תחתם ברית הגנה גם בין פולין והומניה. צרפת משתדלת לקרב גם את ביהם לבית הוואת. הערכה כנגד תניה בצד רוסיה. — בסך ארצות אשכנז נערכו מחאות נגד דרישת תשלומי הנזקים בסך 226 מיליארדי זהב. — אמריקה הוצה להצוות לאוסטריה 250 מיליוני דולה. להושיעה מצרתה הממונית. — צנא צרפת החונה בסוריה לכד את העיר הגדולה עין טוב בצפון סוריה אחרי צורם עליה תשעה חדשים. — המרד בצפון רוסיה הולך ומתחזק. העיר פטרבורג כבושה בידי המלחים. שכל ספינות המלחמה והמכר קונשטארט בידיהם. — בצרפת התהילה העוירה של הממלכות המנצחות עם טורקיה ויון לתכרית שנוי הברית. שנכרת כסיוור לטיבת טורקיה. אמריקה אינה משתתפת. מטורקיה באו מלאכי הסולמן וגם מלאכי מוסטאפא קימאר המושל באזיה הקטנה. — בארצות המישכס בטלה הממשלה את שירות הכהנים כחתונות ובקבורות. גם ספרי הנולדים והמתים נלקחו מידי הכהנים. הנים רבים בטלה שאינם משמשים אלא להשכית את העם ממלאכתם ולהרבות הכנסות הכהנים. — מצד ממשלת אנגליה משתדלים לקרב את פולין ואוקראינה. שתעזורנה ואיז במקרה של תגרה מצד הכולשוויקים. — פולין הרויחה עיי המים הריגאי עם הרוסים ישח ארצות של ששת אלפי ק"מ מרובעים. — רוסיה הסוביטית עשתה חוזה עם פרס. להגן על פרס כפני כבוש אנגלי. האנגלים מתכוננים להוציא צנאם מפרס. — מבבל כבר הוציאה אנגליה את רוב צבאה ויא נכונה להושב שם את האמיר פייוור על כסא המלוכה. כדי למנוע את הערבים יושבי בבל מהתחבר עם הטורקים והרוסים. שכרתו ברית נגד אנגליה. — מועצת המדינות באמריקה נוטה להצעה להאריך את חובת תעודת המסע (שנתחדש

עשירי היהודים בירושלם משתדלים ליסר חברה אחריות-החיים בשביל איי וכל הארצות הסמוכות. ולפי שיושבי איי מאריכים ימים תעשה החברה עסק טוב ותוכל להשקיע ממנה במלוות ער שעבוד קרקעות. הממשלה באיי בטלה את המנופול של טבק. שהיה נהוג בימי שלטון העותמנים. עתה נסיעת הטבק ומסחרו חפשים ואדמת איי מסוגלה למטע הזה ובוה תפתח חרושת חדשה ליהודים באיי. שיעסקו בה פועלים רבים ובעלי הון יעשו עסק טוב. לחיפה הובאו עצי במבוס. ליסר שם חרושת רהיטים. — בא לירושלם כעף חרושת שעונים משווייץ. ליסר באיי את החרושת הזאת. שארץ שווייץ מיותרת בה. לעזע יבואו שמה את כל חלקי השעונות משווייץ ובאיי יצטרפו ויתכוננו. ואח"כ כאשר יהיה כח אלקטרי רב מצוי שם. יעשו באיי גם את ההלקים. בזה ימצא גם מוסר בצפאל עבודה תדירה לעשות את החלקים החיצונים של השעונות. — חברה יהודית ברומניה תיסר באיי בית חרושת לטייה. ארינה וצביעה. מד אלחנן בריף בעל חרושת דיו בקרים יסר בירושלם את בית מלאכתו. — חברה הנפט באמריקה בודקה עכשו את אדמת חוף ים המלח, להפיש שם מקור נפט. מלבד זה יכדקו את ארמת ארץ מואב, אצל חברון ובית לחם. ער שפת נהר ירמוך ואצל רמשק.

בירושלם התכונן ועד להכין בהורת רב כולל לכר איי. כדי להברי את כל חלקי היהדות לצבור אחד, שיחדלו הפרוד וההתנודות לכופלים וצבורים נפרדים. אך ההרדים בירושלם ובצפת מן האשכנזים עומדים כסלע איתן נגד האחרות והם מנינים על הפרוד כמו ער מנהג קרוש. שנקדש עיי קרמונים וטעמיהם הם צביעות פשוטה במובנה דנס.

בפייטסבורג באמריקה מאספים היהודים קרן גדולה. ליסר באיי חרושת רבה של מעשה זכוכית ויציקת ברזל והכנת מכונות. הפרופסור וויצמן. השוהה עכשו באיי. קבל ער עצמו בפני באיכה. המזרחי לפעול באיי. שרא יעשו שם בכסף הציונים דבר המתנגד לרוח הדת היהודית.

כאשר בא הפרופסור אנסלמו קולמדו היהודי מאיטליה לירושלם והביא לפועלי איי את מכתב כרכו של לוואריו פוצאטי הודוע. הביא גם מתנה רבת הערך מאת קהלת היהודים ברומי לבית הנכאת אשר על יד. בצפאל. המתנה היא מעיף יקר עתיק לסיה. שנמצא בהרבה של בית כנסת עתיק ברומי. בניהכני ההרש ברומי ננויים עוד הרבה כלי קודש עתיקים יקרי ערך מהרבות כתי כנסיות עתיקים.

ראש המוסד האמריקני להקירת קדמוניות בירושלם דרש פה דרשה בשפת עבר ער דבר קדמוניות העברים. הפעם הראשונה היא זאת. שחכם נצרי מדבר בשפת עבר בצבור.

שליהו הועד הפועל הציוני. שברקו את מצב קבוצות הפועלים. באיי שנמסרה להם חלקות אדמה לעבודה באו לירי הברה. שאינן מצליחות וצריך לבטלן וליסר במקומן מושבות.

עורך העתון הערבי "אקסא" בירושלם נענש במאסר לחודש ימים ער אשר פרסם מאמר להעיר קצף בין הערבים נגד היהודים.

הממשלה באיי הציעה לחושבים הנציים בבית לחם. שתתן מאדמת הממשלה אשר בין בית לחם ובין ים המלח קרקעות בשטח של כיה אלף דונם להאחו בהם.

באנגליה.

בצרפת דרש יהודי כושי ילדי אפריקה המזרחית לפני קהל יהודי. הוא בן שבט יהודי נדה. שמעולם היה חי חרות ולא ידע עול גלות. יש בידו ספרי תנ"ך בפשוט בושיית. אבל את התלמוד אינן שכתו יודע. במקום שכתו יש להם בית מקדש והם מקריבים בו קרבנות עוד היום. יש להם גם כהן גדול ושבע משפחות כהנים המלמדים את העם ועוברים עבדת הקודש. חוקי התורה החרותים על אבני

בימי המלחמה, כי לפני המלחמה היו הנולים הבאים לאמריקה סטורים מתעודות מסע) עד יולי 1922. אין לשום אדם לסמוע לאמריקה בלי קיום תעודתו ע"י קנסול אמריקה.

ראובן פאהן.

אפיציטים.

(סוף)

ובכן, עושה מהירהתנועות סך-הכל מדבוריו, נתוסף עוד בן ברית אחר...
האחרים הראו פנים רצינים ומתעניינים. הלואי ולא בא...
סעיט ליהודים יפה בזה — העיר האחד, ובכל זאת צריך להתקרב אליו... מצות בקור חולים...
הסכימו בנייהם לנשת אליו, אבל אחד אחד, לכל יאסרו האחרים, כי יהודים מתכנסים רק מסכיב לאחד משלהם.
שאלו לשלומו, מה מצב בריאותו?
עט... אין נסקותא... לא כדאי לדבר... העיקר איך מתנהג סה הרוסא? אדם טוב או רשע?... ובשעת דבורו בא השיעול ומפסיקו. הרוסא... ככה... מחלה והצלחתה; יש שמקפיד ויש שאינו מקפיד. העיקר מהו המיחוש... ומה המיחוש? עונה ושואל כאחד מהירהתנועות.

החיל אינו יודע לקרא בשם את מיחושו. אינו יודע במה הוא חוש, חלש הוא, חולה הוא, מוטל הוא כנוש כבד, יותר אינו יודע.
בן, העיקר הוא המיחוש... מסכים אחד מן הארבעה. אחר-כך שואלים כולם אם הוא צריך לדבר-מה וגסטרים מזנו אחר אחד. כשהגיעו למטותיהם הרהרו וינחשו על-דבר מיחושו של החולה החדש, אנב סנר האחד את נחירו ויתנסח עד שאזנו השמיעה קול שריקה. השני נרד בצפרניו את סצעי רגליו והשלישי שפסף קצת את עיניו הרביעי נסה להרים את משא המטה, כאלו חסץ לתקן דבר מה...

בבוקר נכנס הרוסא לבקורו. לבלר מימינו ואחות-רחמניה משמאלו. כתחלה ננש אל החולה החדש אחרי בחנו את רשימת מעלות החום שעל הטבלא, משש את דוספו ויבדק את נוסו מסנים ומאחור... צוה את הלבבר לרשום את מהות המחלה ואת תוצאות בדיקותיו, ולהאחות פנח: קב סירילין סעמים ליום... ומאכלים מסדר I. אחרי רשום הלבבר כסינקסו את דברי הרוסא צין בניר על הטבלא בקצור: אפיציטים...
הרוסא עבר על פני שאר המטות. יש שדלג על אחת המטות ויש שנגש לאיוו מהן ושאל את החולה לשלומו. זה ושם נבדק אחד החולים.

בשעת הבקור שררה דומיה. רוב אנשי הצבא שכבו סרוחים על המטות ומעוטם ישבו עליהן, ובצאת הרוסא נתחלפה התמונה. רוב המטות נתריקנו ושוכניהן התהלכו אנה ואנה; חנו לסעודת הצהרים וינחשו אם יגישו היום לפניהם ארוחת-ירק המאוסה עליהם או ארוחת-עיסה, החביכה עליהם וערבה לחכם. בשעת החכו התמלטו אי-אלו קללות בודדות מתוך שעומם.

היהודי מהירהתנועות היה עתה הראשון, שנגש אל החולה החדש, אחריו עשו גם שלושת האחרים כמוהו. חסצו לדעת איך קדמו הרוסא, איך התיחס אליו ומה משפטו. מזה אפשר ללמוד אם המיתוש הוא כרבעי ויש — תקוה להשאר זמן רב בבית-החולים.
אפיציטים? קרא האחד — והוא יודע קצת פשר בענינים אלה בהיותו מתגולל זה ירחים אחדים בכאן — כמופתע מנלויות מעוק-עין על הרשימה שעל הטבלא מראשותיו והראה באצבע לחבריו.

ומה פירושה של המלה הזאת? שואל החולה בקול חלש ומשתעל עד שהוא מסתמק כסלק.

תשרה זמן רב סה... אך זוהי הצלחה... מסכיר שני.
כן... בן... אפיציטים... טוב מאד; אך זהו מיחוש. פנימט הריאה במקצת ומרסאים ומרסאים ונמשך הענין זמן רב, עומד ומקלס שלישי.

החולה אחרי נחו משיעולו חור ונתחור. אנלי זעה קרה כפו את מצחו, וחבריו עומדים מסכיב למטתו ואינם מפסיקים לחזור על דבריהם: אפיציטים... אי אי! מציאה שכנו!

ר' מענקה דיין.

טאח ס. ה. וועטשטיין.

החכם החוקר הנכבד וההיסטוריון המסורסם שמעון דוכנוב כביא בספר היובל לכבוד סוקולוב (ע' 252—253) תעודה עתיקה מסינקס העדה בעיר טיקטין, שהתומים עליה דיני המדינות של ועדי ארבע הארצות בסולין, ומפני ששששש האותיות שלה מרוב זוקן מסוסף הוא שם (ע' 253) אם התימת הדיינים היא משנת שמיט או שמיט. לפי דעתי אין כל ספק, כי ההתימה וכמובן גם התעודה נכתבו בשנת שפיט ולא בשנת שמיט. כי שם בן דיני המדינות נמצא חתום שני כזה: מנחם המכונה מענקה ביר... דיין ריקי. זה אינו אלא ר' מענקה דיין דקהלת קראקא, שמוכא חתום כאן יום ה' כ"א (כ' ארר או כ' אב) שציב בין האלופים הקצינים ונבאי צדקה של אותה העדה (ראה וועטשטיין, דברים עתיקים ע' 10 סוף סימן י"ב) ולנבאי צדקה לא נתמנה בימי קדם אלא אדם המעלה, דיין וצורבא מרבנן, כי אחוז הקהלות במעשי אכותיהן מדור דור, שדבקו במאמרי המדרש והתלמוד; והמשכילים (משכיב אל דר) יזהירו וכו' זה דיין ונבאי צדקה ולא יתן אדם מעותיו לדרנקי של צדקה אלא איב ממונה עליו ת"ח כרבי חנינא בן תרדיון. ר' מענקה דיין נסטר בקראקא כיום שמיני עצרת שנת ת' ונמצא איסוא, כי בשנת שמיט היה הוא עדיין עלם או איש צעיר מאד דימים, ולדיין ככלל ואציב בקראקא עיר ואם בישראל ובועד דר' הארצות, בוסן הווא, לא נבחר רך בשנים כזה, חיל סינקס החיק (דף ק"ו ע"א) בקראקא: ונשמת מהריר מנחם ציון מענקי כהריר יששכר ביום שיע תייר, ורואים אנחנו מזה (וכן מהתימתו בדברים עתיקים הנ"ל) גם את שם אביו של ר' מענקה, דיין העיר קראקא ומדינות סולין וציל במקום הנקודות שבספר היובל הנ"ל: ביר יששכר" דיין דיקי (דקהלת קראקא). זהו נוסח מצבתו, אחת המצבות החשובות והרבות (לערך שמונים), שמצאתי סה שקועות בארץ בשנת תריס:

לפרט הרר מענקה הדיין

- המומחה: (1)
- בעיני המקום
- ובריות הימנו היה
- נוחה: בדעת זכה,
- וצחה: כבודו הי'
- נשמע לרוחה:
- (נשמתו פרחח: "2)

(1) האותיות המנוקדות של הר' עולות לשנת ח' אלפים ות' האותיות המנוקדות של מענקה הדיין המומחה — לשנת ת' שנת מפירתו.
(2) השורות האחרונות משמששות לנמרי, מצבתו עומרת אצל מצבת האשה החשובה מ' סאנה אשתו של חג"מ טשא כהג"מ יוסף

תפיו בשם. האחים הבחורים יצוי (פינקס סימן רל"ו 9). ה' ר' אברהם מנהיג ונבאי צדקה בקראקא, שנמצא חתום. פה (בפינקס הצדקה) עדיה אייר תכ"ח. ו' אשתו של ר' שלמה הכהן רפאפורט. מנהיג ודיין בקראקא וארבע הארצות. בנו של הגימ' שמחה כ"ץ רפאפורט מחבר קול שמחה (פרוסטיין, ש"ס) מווינא (נתי אביו של הגימ' אברהם שרענציל אבדיק לבוב ומחבר איתן האורח). שנקרא (ר' שלמה כהן רפאפורט) ע"ש חמיו ר' שלמה ר' מענקש והלך לעולמו בקראקא ביום ד' אלול תל"ד: ונשמת האלוף התורני מהר"ר שלמה בן מהר"ר שמחה הכהן המכונה ר' שלמה ר' מענקש ביום ד' ר' אלול תל"ד (פינקס הח"ק רף קע"ד ע"ב). הוא התחייב להלוות בחודש אייר ת"ז להגימ' נפתלי הירץ אבדיק סינישוב. בנו של הגימ' יואל סירקיש ר"מ ואבדיק קראקא. הסוסק המפורסם בעל הבית. שמונה מאות זה"ס. והגימ' נפתלי הירץ הגיל שעבד לו עד החוב את בית ההורף הנודע. בהבית של אבנים. שהיה לו פה בירושה מאביו בעל הבית (ראה וועטשטיין. פינקס הקהל בקראקא סי' ג' וי"ג ודברי חסיף. במאסף תרס"ב ע' 18 סי' י"ג).

(סוף יבא.)

9) לסי' היה ר' געציל (אבי הגאון בעל זרע ברך על מס. ברבות). שטובא כ"ב שבת תפיו בשם "בחד" כבי ארבעים שנה בסותו כ"ו תמוז תל"ד.

מערכת. המצפה' משתתפת באבלו של מנהיג הציונים ד"ר יהושע טהאן למות אמו. המנהם ציון ואבליה ינתמהו.

חברת קנין ספרים בראדימא מברכה את מר נטע וואסנער לארוסו עם מרת רבקה לאנדא בבארשעלר ברכת מו"ט ורב טוב ויזכו לבנות ביתם בארצנו.

את אחינו מר יוסף האלברשטאם לארוסו עם בת דודנו מרת היגדה האלברשטאם מרישא נברך במו"ט מעומק הלב. דוד, אחיו ואחיותיו האלברשטם - ירוסלב. מו"ט דך מר יוסף האלברשטאם לארוסך! תחי הרכך צלחה בחיים!

מעומק לבנו נברך ברכות מאלימות את חברנו לדעה המשכיל מר היים צבי גרוס מיאבורונה, לארוסו את מרת סרודה זילברשטיין מלימאנוב. נחמיה קליין, אביגדור לויסר משה יהודה פוונר יאבורונה.

ממערכת "המצפה".

מאת קוראינו בכל עיר ועיר נבכשי, להודיענו איש איש ממקומו את המקרים והמעשים החשובים הנוגעים לצבור ויש בפרסומם תועלת לרבים. הפרסום הזה מחבר את הצבור להרגיש יחד ולהשתתף בצרת הרבים. אך יש להזהר, שלא להלאות את הכוראים בדברים הנוגעים רק ליחידים.

ר' מענקה. דיין מומחה בעל דעת זכה וצחה שרוח הממוס והבריות היה ממנו נוחה וכבודו היה נשמע לרוחה. כלומר ברחבי הארץ. נמצא חתום בקראקא יום ה' תמוז שצ"ב בתור דיין נבנה (3) דיין דכת ראשונה (כי שלש כחות דיינים. היו פה מימי קדם קדמתה) ודיין בזה היה כאן ממלא מקום אב"ד. הוא היה איש אמיר קצין. ושווע. ונזכר בפינקס הצדקה בקראקא. כי הוא הלוח שמונה מאות זה. פו לקוסת הקהל לצורך נרבות בשכ"ל עניי הערה. פה עמד בהכ"נ שנקרא על שמו. בהכ"נ מענקה (4) ומובא הוא בספרי העדה מומנו בשם נבאי צדקה הרבה פעמים עד יום מותו 5. וקבל בין כסא לעשור שנת שצ"ו מבהכ"נ הישן שני אלפים וחמש מאות וחמשים זה"ס פו מעות מצוות משנת שצ"ו (מלבד מה שהונבה או מבתי כנסיות אחרים ובחדש ניסן של אותה שנה). סכום גדול מאד בימים ההם. שמשפילא ומסתיע שומעיו גם בימינו. בימי הפורנות. בזכו הממון. שלא נחשב כסף לאמונה (6).

חמשה בנים ובת אחת היו לאותו ר' מענקה דיין דקראקא ור' הארצות: א) ר' אליקים געציל. שנקרא ר' געציל, אדם נודע בתורה (כמוכח מתואר מהר"ד שכתבו עליו. תואר נודע מאד בזמן ההוא. שהוכירו בו אז רק רב או דיין). חתן הגימ' ברך דרשן (7) מחבר זרע ברך על התורה (8) ואבי הגימ' ברך דרשן השני, ר"מ ואבדיק קלימנשוב ויאברוב ומחבר זרע ברך על מס' ברכות. לר' אליקים געציל היתה חנות בקראקא ושם בעדה שכירות בשביד שנת תל"ג לקוסת העדה סך ששה זה"ס (פינקס הצדקה) וימת כאן. כ"ו תמוז תל"ד: ונשמת מהר"ר אליקים המכונה געציל בין המנוח מהר"ד מנחם המכונה מענקי וצ"ל ביום ב' כ"ו תמוז תל"ד. (פינקס הח"ק רף קע"ד ע"א). ב) האלוף כהר"ר יששכר יצוי. גיב איש חשוב מאד (כנראה מתוארים. האלוף יוכהר"ר. שנכתבו עליו בימים ההם. שקמצו או בכנויי כבוד כאלה). שמוכא בפינקס הקהל יום ב' ניסן ת"ז וי"ב כסלו ת"א (שם סימן אחתק"ב). ט. התחן כמ' מאיר יצוי. שנכנס מ"ו אדר ת"ז לחופה עם בת האלוף כמוהר"ר שמעון מחליש יצוי (שם סימן תצ"ג) ונזכר יום כ"ו תמוז ת"ז בשם. התן ר' שמעון מחליש (שם סימן תתקס"ה). שהיה (ר' שמעון מחליש) דיין בקראקא ואבי הגימ' יעקב מירכי דייבש רביד פה. שבא חתום כאן כ"ח שבת ת"ס על כתב הרבנות מקראקא להגימ' משה אבדיק הורדנא בעל תפארת דמשה ובן בתו של הגאון המפורסם ר' ר' העשל (ראה דעת קדושים חלק יתרון דעת ע' 11 ומאמרי דקורות היהודים בפולין ברמת המצפה חוברת ב' ע' 31 הערה 24) וכ"ד שבת תנ"ה בראש הדיונים הנבואים מקראקא על הסכמתם על הספר מקור חיים (פיוורא, תניו להגימ' חיים קרוכמל) ונפטר פה זקן ושבע ימים עריה שבט תפיו (פינקס הח"ק רף רכ"ז ע"ב). ד) ר' משה. שמוכא הוא ואחיו ר' געציל הגיל ביום כ"ב שבת

כ"ע (מחבר שו"ת שארית יוסף וגיסו של הרמ"א). שנסברה אצל אשתו של הגימ' אליעזר אשכנזי בעל מעשה ה'.

- 3) פינקס הקהל סימן אתש"ו.
- 4) וועטשטיין. דברי קדם" בלוח שעשועים תרס"ב ע' 207.
- 5) דאה שם ע' 104-208 "דברים עתיקים" ע' 12.
- 6) גם משנות שצ"ו ושצ"ח הונבו סכומים גדולים של מעות מצוות כזה של שנת שצ"ו (ע"ש בלוח שעשועים). נבאי צדקה פזרו הרבה כסף לעניים סקוסת הצדקה ועשו חובות גדולות בשכילם בחתימות ידיהם על שמרי חוב ונתנו בעבוב פלי כסף וסודש בכדי שלא ישיבו את פני מבקשי תמיכה ריפס ונכלמים והיו חייבים למשל בשנת שצ"ט. לנוצרי שני אלפים תיש זה"ס ועשרה גדולים על מצורף מהורה ואנן וקנסן (ראה וועטשטיין. דברי קדם בלוח שעשועים הג"ל ע' 209) והיינו עם רוחים ששלמו לו בעד כסף המלוה.
- 7) ר' געציל ח' ר' בירך דרשן" (פינקס הצדקה).
- 8) ראה מאמרי בהמצפה גליון כ"ד וכ"ו שנת תרע"ט וגליון א-ב ומ' שנת תר"ס.

בבית מסחר הספרים "העברי"

באוסטרא המודרנית נמצאים מליתות של צמר ושל משי הפילין, ציצית ומוזות וספרים חדשים גם ישנים כמו תנ"ך ש"ס ופוסקים, ספרי למד שפיע, מלונים שונים ובפיט כל הספרים בלשונות העמים הנוגעים ליהודים, רצון כל קונה יעשה באמונה.

Dr. R. Färber Mor. Ostrava.
Chelcicky 7.

חעמיקאליען גראס-פערקויף.

קאלפאפניום מאנטאן-וואכס קארנאבער-וואכס, נומי-אראניקום, ניגראון, וואסער-לאזידין און פעטער-לאזידין, זאממליכע אנליין-פארבען, פיר שטאף-פארבונג אין אללען פארבען, בלוי-האפן-עקסטרעקט אולטרא-מאריין, וואועלין, וואגענע-עסטען אין בלעכראוען, שוהקערמער שוהמאכער-וואכס, מינטע, בלעכראוען א. ד. ג. עמפפעהלט די פראמאקאליעריטע פירמא

CHIEL TEITELBAUM
FABRYKA WYROBÓW CHEMICZNYCH,
I IMPORT ARTYKUŁÓW CHEM.
DIETŁOWSKA 49 w KRAKOWIE.

בשרש שפות.

בעברית, פולנית וגרמנית יוכל כל אחד לבוא ליד שלמות גמורה בעזרת מכתבי ההוראה הידועים. 32 כתבים לשפה העברית, 32 לפולנית, 10 מכתבים לגרמנית. מהירים של עשרה מכתבים - 220 מרקאות, של קומפלט בן 32 מכתבים - 615 מ.

השפה, ספר למוד שפת עבר לבוגרים בתרגום המלים ליהודית, פולנית וגרמנית, מחירו 110 מ.

לחומי רש"י 15 מ. להוסף 5 אחוזים דמי משדוח לכל הזמנה. להזמין בכל בתי מסחר הספרים או ע"י.

S. WALKOWSKI Kraków, Miodowa 22.

מונה מנוסה

שנהיה שנים רבות בתי ספר עבריים, מבקשה מישרת מנהלת בבית ספר כזה, העירה תבוכר, לפנות אל

F. Gugig dla B. K. Kołomyja.
ul. Sobieskiego 48.

סוכנות "המצפה" בטשכו סלובקיה היא

Dr. R. Färber MORAWSKA OSTRAWA

Chelcicky 7.

סוכנות "המצפה" לרומניה הגדולה

למשלוח בסף היא בית מסחרו של

Bernard Kohn Tempelgasse 1. Czernowitz.

בית מסחר הספרים של

L. Fortgang, Kraków Krakowska 33.

ספרי הוצאת שטיבל.

מ.ר.ק.	התקופה, ערוך ע"י ד. פרישמן, ספר ד', ח', ה', ה', מהיר כל ספר	450
מ.ר.ק.	מקלט, יהודן, ע"י ברקוביץ בנירזורה 14 ספרים	150
מ.ר.ק.	שיורי אנקריאון, תרגום שאול טשרניחובסקי	70
מ.ר.ק.	איפיגניה בטורים מאת גטה, תרגום יעקב כהן	15
מ.ר.ק.	פואמות דרמטיות, פושקין, שמעונביץ	100
מ.ר.ק.	הנסיכה בהרי הרין, הינה	60
מ.ר.ק.	נבזרים ועבודת נבזרים מאת קרליב תרגום אינהורן	150
מ.ר.ק.	באש ובחרב, חלק א', שנקביץ, פרענק	135
מ.ר.ק.	חלק ב'	145
מ.ר.ק.	חלק ג'	145
מ.ר.ק.	חלק ד'	115
מ.ר.ק.	ממעמקים, וילך, פרישמן	55
מ.ר.ק.	מניפה של לידי וינדרמיר מאת וילך, טכוב	60
מ.ר.ק.	השיבוטה של הציונות	75
מ.ר.ק.	מיתה	60
מ.ר.ק.	האחיות, וסרמן	85
מ.ר.ק.	רבי שלמה נגיד, שלום אש, מ. שפירא	55
מ.ר.ק.	אינבורג, קארמן, דוד צמח	130
מ.ר.ק.	האויב, חלק א', הפטמן	90
מ.ר.ק.	שכח וכשחין, ספור, ברנד	450
מ.ר.ק.	חיי אדם: ילדות, שפוט-עלכם תרגום ברקוביץ	375
מ.ר.ק.	נערות	375
מ.ר.ק.	בחרות	375
מ.ר.ק.	אירידיון, קרשינסקי, בן-אברם	150
מ.ר.ק.	מלחמה ושלוש, חלק א', טולסטוי, טריווש	85
מ.ר.ק.	חלק ב'	85
מ.ר.ק.	שדש אחיות, דרמה, צ'חוב, בן-אברם	75
מ.ר.ק.	חזון התשבי, מאת יעקב כהן, המחר	120
מ.ר.ק.	הקרושים, סמפוניה	75
מ.ר.ק.	העברי החדש, מאסף	150
מ.ר.ק.	ערכוב, קבץ, ערוך ע"י פ. להובר	40

להמהירים הנ"ל להוסף הוספה של 10% ובעד המשלוח 5% קטלוגים אינם נשלחים לפי שעה.

נמצא למכירה

המלון הפולו עברי

מאת י. נוסבוים דרהר.

מחירו 150 מרק מבורך

למו"ס ולמורים רבט הגון

Wyd. J. Nussbaum, Kraków, Miodowa 19.